

राष्ट्रीय आयुष अभियान - औषधी वनस्पती
घटक सन २०१५-१६ मध्ये राबविण्यास
प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्र.राफअ-२०१६/प्र.क्र.२२/९-अ
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक २८/०३/२०१६

- वाचा :** १) केंद्र शासनाच्या आयुष मंत्रालयाचे पत्र क्र. Z-२८०१५/५०/२०१५-H & D Cell,
दि. १८/१२/२०१५
२) केंद्र शासनाच्या आयुष मंत्रालयाचे पत्र क्र. Z-१८०२०/४८/२००८-NMPB (pt.V),
दि. २१/०१/२०१६
३) संचालक, महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ, पुणे यांचे पत्र क्र.
मराफऔवमं/औ.वन/वाकृआ १५-१६/३६६/१६, दि. २८/१/२०१६

प्रस्तावना :

केंद्र शासनाच्या आयुष विभागामार्फत (Department of Ayurved, Yoga, Naturopathy, Unani, Siddha & Homeopathy - AYUSH) सन २०१५-१६ मध्ये, राष्ट्रीय आयुष अभियान कार्यक्रम राबविण्यात येत आहे. आर्युवेद, युनानी, सिद्ध व होमिओपॅथी या वैद्यकीय पद्धतींना प्रोत्साहन देणे, त्याबाबतची शिक्षण प्रणाली मजबूत करणे, गुणवत्ता नियंत्रण तसेच उपरोक्त वैद्यकीय पद्धतीसाठी सातत्यपूर्ण वनस्पतीजन्य कच्च्या मालाचा पुरवठा करणे हा या अभियानाचा प्रमुख उद्देश आहे. एकत्रिकरण धोरणानुसार राष्ट्रीय औषधी वनस्पती अभियान ही योजना आता राष्ट्रीय आयुष अभियानांतर्गत समाविष्ट झाली आहे.

अभियानाचे घटक :

- आर्युवेद, योगा, युनानी, सिद्ध व होमिओपॅथी अंतर्गत सेवा.
- आर्युवेद, योगा, युनानी, सिद्ध व होमिओपॅथी शैक्षणिक संस्था.
- आयुष औषधी पद्धती अंतर्गत औषधींचे गुणवत्ता नियंत्रण.
- औषधी वनस्पती.

राष्ट्रीय आयुष अभियान ही योजना केंद्र:राज्य हिस्सा ६०:४० या प्रमाणानुसार राबविण्याचे केंद्र शासनाचे निर्देश आहेत. सदर योजनेअंतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या उपरोक्त चार घटकांपैकी औषधी वनस्पती हा घटक, राज्यामध्ये महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ, पुणे, यांचेमार्फत राबविण्यात येणार असून औषधी वनस्पती कार्यक्रमांमध्ये खालील उपघटकांचा समावेश आहे.

- औषधी वनस्पती रोपवाटिका
- औषधी वनस्पती लागवड
- काढणीपश्चात व्यवस्थापन
- प्रक्रिया व मूल्यवर्धन

उद्दीष्टे :-

- अ) औषधी वनस्पती लागवडीस प्रोत्साहन देणे, त्यास आर्थिक सहाय्य देऊन शेतक-यांचे आर्थिक उत्पन्न वाढविणे.
- आ) आदर्श कृषि पद्धतीचा अवलंब करून जागतिक दर्जाचा औषधी माल उत्पादीत करून औषध निर्माते व उद्योगांना पुरविणे.
- इ) औषधी वनस्पतीच्या गुणवत्तापूर्ण मालाच्या निर्मितीसाठी आदर्श साठवण पद्धत राबविणे.
- ई) औषधी वनस्पतींची रोपवाटीका तयार करणे. औषधी वनस्पतींच्या लागवडीच्या क्षेत्रात वाढ करणे, काढणीतोर व्यवस्थापन, प्रक्रीया व मुल्यवर्धन तपासणी प्रयोगशाळेची स्थापना करणे, पणन सुविध, सेंद्रीय / आदर्श पिक पद्धीती इत्यादी उपक्रम राबविणे.

राष्ट्रीय आयुष अभियान - औषधी वनस्पती घटक या कार्यक्रमांतर्गत औषधी वनस्पती रोपवाटिका, लागवड, संगोपन, काढणीतोर व्यवस्थापन, प्रक्रीया व मुल्यसंवर्धन इत्यादी घटकांसाठी अर्थसहाय्य देण्यात येते. औषधी वनस्पती घटकांतर्गतच्या सदर प्रयोजनासाठी केंद्र शासनाच्या आयुष मंत्रालयाच्या दि.२१/०१/२०१६ च्या पत्रान्वये एकुण रु. २०५.८७७ लक्ष इतक्या कार्यक्रमास, प्रशासकीय मंजुरी दिली आहे. तसेच केंद्र शासनाच्या आयुष मंत्रालयाच्या दि. १८/१२/२०१५ च्या पत्रान्वये राष्ट्रीय आयुष अभियानांतर्गत रु. ३२८.३० लक्ष एकत्रित निधी, केंद्र हिस्सा म्हणून राज्य शासनास मंजूर केलेला असून, तो राज्य शासनाच्या एकत्रित निधीमध्ये जमा झालेला आहे. सदर निधीपैकी रु. १२३.५२६२ लक्ष एवढा केंद्र हिश्याचा निधी, औषधी वनस्पती घटकासाठी उपलब्ध करून देण्याची विनंती सार्वजनिक आरोग्य विभागास करण्यात आली होती. सार्वजनिक आरोग्य विभागाने, या विभागास आवश्यक तो निधी वितरीत करण्यास मान्यता दिली आहे.

राष्ट्रीय आयुष अभियान - औषधी वनस्पती घटक या योजनेच्या केंद्र हिश्याकरीता रु.९००.०० लाख इतका निधी या विभागाकडून (२४०१९५८१) अर्थसंकल्पित करण्यात आलेला आहे.

सदर योजना राज्यात सन २०१५-१६ पासून राबविण्यास प्रशासकीय तसेच वित्तीय मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. शासनाने याबाबत पुढील प्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :

१. केंद्र शासनाच्या आयुष मंत्रालयाने, राष्ट्रीय आयुष अभियान-औषधी वनस्पती घटक ही योजना राबविणेकरिता मान्यता दिलेल्या कार्यक्रमानुसार , सदर योजना सन २०१५-१६ मध्ये राज्यात राबविण्यास प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत असून, सदर योजनेकरीता केंद्र हिश्याचा निधी रु.१२३.५२६२ लक्ष, राष्ट्रीय आयुष अभियान- औषधी वनस्पती घटक या कार्यक्रमांतर्गत विविध उद्दीष्टे पूर्ण करण्यासाठी खर्च करण्यास वित्तीय मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सदर योजनेसाठी उपलब्ध होणारा निधी खालील लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकण्यात यावा.

मागणी क्र. डी-३

लेखाशिर्ष - २४०१, पीक संवर्धन,

(००) (११९), बागायती व भाजीपाला पिके

(०२) (२०) राष्ट्रीय आयुष अभियान - औषधी वनस्पती

(केंद्र पुरस्कृत योजना)

(२४०१९५८१) (योजनांतर्गत) (दत्तमत)

३३ अर्थसहाय्य

३. या योजनेसाठी मंजूर केलेला निधी खर्च करण्यास लेखा अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ, पुणे यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून व व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ, पुणे यांना संनियंत्रण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

४. या योजनेतर्गत लाभ घेणा-या लाभार्थ्यांची निवड पारदर्शकपणे करण्यात यावी. लाभार्थ्यांची यादी संपूर्ण तपशीलासह कृषि विभागाच्या अधिकृत संकेत स्थळावर प्रसिध्द करण्यात यावी.

५. या शासन निर्णयान्वये उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या निधीचा तात्काळ विनियोग करण्यात यावा. तसचे निधी विनियोगाच्या अनुषंगाने संचालक, महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ, पुणे यांनी वेळोवेळी उपयोगिता प्रमाणपत्र शासनास सादर करावे.

६. वरील प्रमाणे मंजूर केलेला निधी अर्थसंकल्पिय तरतुदीच्या मर्यादेत व मासिक निधी विवरण पत्राप्रमाणे वित्त विभागाने विकसीत केलेल्या "संगणकीय अर्थसंकल्प वितरण प्रणाली" मध्ये शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध आहे. शासन निर्णयाची काटेकोरपणे अमलबजावणी होईल याची दक्षता आहरण व संवितरण अधिकारी यांनी घ्यावी. या योजनेसाठी खर्च करताना सर्व वित्तीय नियम, विनियम, वित्तीय शासन निर्णय, अधिसूचना, आदेश, केंद्र शासनाने वेळोवेळी निर्गमित केलेले आदेश, केंद्रीय दक्षता आयोगाच्या मार्गदर्शक सूचना आणि भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांचे या संदर्भातील निरीक्षण आणि खर्चात अनियमितता होणार नाही यांचे पालन होईल या अटीच्या अधिन राहून निधी खर्च करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

७. प्रस्तुत आदेश सार्वजनिक आरोग्य विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ११४, दि.१६.०३.२०१६ ला अनुलक्षून व शासन परिपत्रक वित्त विभाग, क्रमांक: अर्थसं-२०१५/प्र.क्र.८५ /अर्थ -३ दि.१७ एप्रिल, २०१५ मधील अटी/शर्तीची पूर्तता करण्याच्या अधीन तसेच शासन परिपत्रक वित्त विभाग क्र. अर्थसं-२०१५/प्र.क्र.८५/अर्थ -३, दि.१६ जानेवारी, २०१६ अन्वये प्रशासकीय विभागास प्रदान केलेल्या अधिकारामध्ये निर्गमित करण्यात येत आहेत.

८. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६०३२९१६०८१८७४०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अनिल वि.विशे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन,

प्रति,

- १) मा. मंत्री (कृषी) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई -३२
- २) मा.राज्यमंत्री (कृषी) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई -३२
- ३) मा.अपर मुख्य सचिव, (कृषि) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई -३२
- ४) प्रधान सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई -३२
- ५) आयुक्त कृषी, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ६) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य फलोत्पादन आणि औषधी वनस्पती मंडळ, पुणे
- ७) संचालक आयुष, आयुर्वेद संचालनालय, शासकीय दंत महाविद्यालय आणि रुग्णालय इमारत, चौथा मजला, सेंट जॉर्जस रुग्णालय, आवार, डिमोलो रोड, सि.एस.टी. मुंबई-४००००१
- ८) संचालक (फलोत्पादन), कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
- ९) सर्व संचालक कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
- १०) सर्व विभागीय कृषी सहसंचालक,
- ११) सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषी अधिकारी,
- १२) सहाय्यक संचालक (लेखा) कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १३) महालेखापाल-१/२ (लेखा व अनुज्ञेयता) (लेखा परीक्षा) मुंबई / नागपूर,
- १४) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
- १५) अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई.
- १६) निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई
- १७) संचालक लेखा व कोषागार अधिकारी, मुंबई (२ प्रती)
- १८) सहसंचालक लेखा व कोषागारे संगणक कक्ष, नवीन प्रशासन भवन, ५वा मजला, मुंबई -३२,
- १९) माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- २०) निवड नस्ती.